

Eesti Loomade Eestkoste Võrgustik (ELEV) ühendab organisatsioone, mille igapäevane töö lähtub ühest põhimõttest: loomade heaolu on lahutamatu osa hoolivast, kestlikust ja õiglasest ühiskonnast. Võrgustikku kuuluvad **Eesti Loomakaitse Selts**, **MTÜ Loomus**, **Varjupaikade MTÜ** ning **Rõõmsad Hüpped MTÜ**. Need organisatsioonid puutuvad igapäevaselt kokku nii lemmikloomade, põllumajandusloomade kui ka metsloomade heaolu puudutavate probleemide ja lahendustega.

ELEV-i sisend Riigikogu valimistele 2027

Loomade kohtlemine peegeldab ühiskonna väärtusi. Eestis on viimastel aastatel tehtud olulisi samme loomade heaolu parandamiseks, kuid jätkuvalt esineb süsteemseid kitsaskohti nii seadusandluses, järelevalves kui ka teadlikkuses. Loomade väärkohtlemine, hooletusse jätmine ning ebasobiv pidamine ei ole üksnes loomakaitseküsimused, vaid puudutavad otseselt ka rahvatervist, turvalisust, keskkonnakaitset ja eetilisi valikuid.

Seetõttu peame oluliseks, et loomade heaolu oleks selgelt ja sisuliselt kajastatud erakondade programmides. Tegemist ei ole kitsalt ühe valdkonna küsimusega, vaid horisontaalse teemaga, mis lõikub põllumajanduse, keskkonna, hariduse, siseturvalisuse ja majanduspoliitikaga. Tõenduspõhised ja läbimõeldud otsused loomade kaitseks aitavad ennetada probleeme, vähendada kulusid ning suurendada ühiskonna üldist heaolu.

Käesolev ettepanekute kogum lähtub rahvusvahelistest teadmistest, Eesti praktikast ning meie organisatsioonide pikaajalisest kogemusest loomade heaolu valdkonnas. Meie eesmärk on pakkuda erakondadele sisukaid, teostatavaid ja mõjukaid lahendusi, mis aitavad kujundada Eestist riigi, kus loomadega arvestatakse süsteemselt ja vastu- tustundlikult.

Oleme avatud koostööle kõigi erakondade ja otsustajatega, kes soovivad panustada loomade suhtes õiglasema, hoolivama ja heatahtlikuma Eesti kujundamisse.

Loomakaitseseadus peab lähtuma loomast

Loom ei ole asi

Ettepanek: täpsustada loomakaitseseaduses, et loomadel on iseeneslik väärtus, mis ei sõltu nende väärtusest inimese jaoks

Täiendav ettepanek: tühistada tsiviilseadustiku üldosa seadus lõige, mille järgi kohaldatakse loomadele üldjuhul asjadele kehtivaid sätteid, tunnustada loomi kui õigussubjekte

Kehtiv seadus käsitleb looma peamiselt läbi tema kasutusotstarbe (nt põllumajandusloom, lemmikloom), jättes sõnastamata, et loomal on väärtus ka sõltumata sellest, mis eesmärgil teda peetakse. See loob eksitava arusaama, justkui määraks looma väärtuse tema funktsioon inimese jaoks.

Looma bioloogilised ja käitumuslikud vajadused ei muutu sõltuvalt inimese antud rollist. Näiteks võib küülik olla samaaegselt lemmik-, põllumajandus- või katseloom, kuid tema vajadused (liikumine, sotsiaalne kontakt, turvaline ja stressivaba keskkond) on alati samad.

Ometi on nõuded erinevad:

- lemmikloomana peab olema tagatud varjumisvõimalus,
- põllumajandusloomana võib puududa varjumisvõimalus ning lubatud on traatpõrand.

See näitab, et pidamistingimused ei lähtu looma vajadustest, vaid inimese poolt määratud funktsioonist.

Selline lähenemine võimaldab sama liigi isenditele pakkuda väga erineva tasemega pidamistingimusi, kuigi vajadused on läbivalt samad. Loomakaitse seisukohast peaks seadus lähtuma põhimõttest, et loom on tundevõimeline olend, kelle heaolu tuleb tagada sõltumata tema kasutusviisist. Sellele eesmärgile aitab kaasa loomakaitseseaduse täiendamine selge põhimõttega, et loomal on iseeneslik väärtus, mis ei sõltu tema kasutusviisist ega tähendusest inimese jaoks.

Mitteinimloomad tuleb defineerida kui õigussubjektid, st iseseisvad õiguste kandjad. Selleks tuleks tunnistada kehtetuks tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 49 lg 3 ning lisada tsiviilseadustiku üldosa seaduse 2. osasse loomade kohta peatükk.¹ See algaks sättega, mis tunnistab loomi õigussubjektidena, kellel on piiratud õigusvõime. Samuti tuleks sätestada loomade õigusvõime ulatus, nende esindamine ja nende õiguste kaitse mehhanismid, sh tuleks loomakaitseorganisatsioonidele määrata õigus loomi esindada sarnaselt nagu keskkonnaorganisatsioonidel on keskkonnaasjades esindusõigus.

Lemmikloomade pidamine

Positiivne nimekiri

Ettepanek: reguleerida lemmikloomade pidamist ja kaubandust positiivse nimekirjaga

Eksootiliste loomade (kõik lemmikloomana peetavad loomad, kes ei ole koer ega kass) pidamine kodustes tingimustes on Eestis ja Euroopas kasvav trend, millega kaasnevad tõsised loomade heaolu probleemid. 2024. aastal läbiviidud uuringu kohaselt peetakse

¹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/131122024048?leiaKehtiv>

Euroopa Liidus hinnanguliselt 78–200 miljonit eksootilist looma (imetajad, roomajad, linnud, kahepaiksed).²

Mitmed riigid, sh Soome ja Leedu, on juba kehtestanud lubatud liikide nimekirjad ehk positiivse nimekirja. Eestis võib regulatsioonide puudumine nende muutuste taustal tuua kaasa suurema kaubanduslikku survet ja tuua siia rohkem eksootiliste loomadega seotud probleeme.

Eesti Loomakaitse Selts³ on viimase kolme aasta jooksul tegelenud iga-aastaselt ligi saja eksootilist looma puudutava juhtumiga. Arvestades, et tegu on tihti loomadega, kelle elu jääb võõra silma eest varjatuks, sest neid peetakse tubastes tingimustes, võib probleemide arv olla kordades suurem, kui loomakaitsjateni jõuab.

Eksootiliste lemmikloomade kaubandusel ja pidamisel on mitmeid ajaloolisi ning jätkuvaid probleeme, sealhulgas loomade kannatused, liikide vähenemine (liikide arvukus on vähenenud kaubanduse tõttu keskmiselt 62%), oht ökosüsteemidele ja rahvatervisele.⁴ Praegune regulatiivne raamistik, mis põhineb peamiselt negatiivsetel nimekirjadel, on osutunud nende probleemide lahendamisel suures osas ebaefektiivseks. Uuringud viitavad, et positiivsed nimekirjad, mis määratlevad lubatud liigid, on tõhusamad ega süvenda praeguseid probleeme. Positiivsed nimekirja eeliseks on ennetav meetodika. Positiivse loetelu kasutuselevõtt eksootiliste lemmikloomade kaubanduses võiks tuua märkimisväärset kasu loomadele, keskkonnale ja rahvatervisele.⁵

Meie ettepanek on töötada välja nimekiri loomaliikidest, keda tohib lemmikloomana pidada ehk positiivne nimekiri, koostöös loomakaitse organisatsioonide, ametiasutuste ja teadlastega. See aitaks vältida loomade pahatahtlikku ning teadmatusest tulenevat väärkohtlemist nii kaubandused kui ka koduseinte vahel. Positiivne nimekiri on ka Euroopa Liidu valitud suund.

Loomade heaolu koolidesse/haridusse

Ettepanek: viia loomade heaolu puudutavad teemad koolide õppekavadesse

Loomadega heaoluga seotud haridus peaks olema Eesti koolides kättesaadav. Loomi puudutav õppematerjal peaks keskenduma empaatia arendamisele, loomade vajaduste mõistmisele ja vastutustundlikule käitumisele.

Uuringud näitavad, et loomadega seotud haridusprogrammid võivad:

- toetada laste empaatia ja prosotsiaalse käitumise arengut,⁶

² White Paper: EU POSITIVE LIST: A proposal to regulate the trade in animals destined for life as a pet. AAP & Eurogroup for Animals. (2024) https://www.eurogroupforanimals.org/files/eurogroupforanimals/2024-10/20241009_EfA_White%20Paper_EU%20Positive%20List_Update%202024_EN.pdf

³ Eesti Loomakaitse Selts: Eksootide pidamine ja kaubandus; loomakaitse.ee/eksootide-pidamine-ja-kaubandus/

⁴ Oscar Morton (2021). Impacts of wildlife trade on terrestrial biodiversity.

⁵ Elaine Toland. Monica Bando (2020). *Turning Negatives into Positives for Pet Trading and Keeping: A Review of Positive Lists*.

⁶ Brelsford V.L. et al. (2017). Animal-Assisted Interventions in the Classroom

- parandada sotsiaalseid oskusi ja suhtlemisvõimet,⁷
- aidata kujundada teadlikumat ja hoolivamat suhtumist loomadesse ja keskkonda.⁸

Samas rõhutab teaduskirjandus, et positiivne mõju ei tulene olukorrast, kus toimub loomadega otsene kokkupuude, vaid läbimõeldud ja juhendatud õppeprotsessist. Ilma selleta võivad loomadega kokkupuuted jääda pealiskaudseks või isegi tekitada valesid arusaamu loomade vajadustest.

Seetõttu peaks loomadega seotud haridus:

- põhinema teoreetilisel õppel (loomade vajadused, käitumine, heaolu),
- sisaldama selgeid juhiseid, kuidas loomadega turvaliselt ja austavalt suhelda,
- kokkupuuted loomadega peaksid toimuma vajadusel spetsialistide juhendamisel.

Oluline on, et esmalt antakse lastele teadmised ja raamistik, millele saab hiljem lisada praktilise kogemuse. See aitab vältida olukordi, kus loomade kohalolu hajutab tähelepanu või ei toeta tegelikke õpieesmärke. Kõige tõhusam on siduda õpe kontrollitud keskkondade tutvumisega (nt varjupaigad, farmid, õppekeskused), kus on tagatud nii loomade heaolu kui ka kvaliteetne juhendamine.

Selline lähenemine aitab kujundada teadlikku ja hoolivat põlvkonda, kes mõistab loomade vajadusi ning arvestab nendega oma igapäevastes valikutes.

Lemmikloomade haridusasutustes pidamise keeld

Ettepanek: selgelt reguleerida loomade toomine ja keelata pidamine lasteasutustesse

Laste ja loomade kokkupuuted võivad olla hariduslikult väärtuslikud, toetades empaatia arengut, loodusteadlikkust ja sotsiaalseid oskusi. Samas rõhutavad uuringud, et sellised tegevused peavad olema rangelt reguleeritud ja teaduspõhised, et tagada nii loomade heaolu kui ka laste turvalisus.

Teaduskirjandus näitab, et loomade kaasamine haridusprotsessi ei ole neutraalne tegevus:

- loomade viimine uude ja intensiivsesse keskkonda (nt kool või lasteaed) põhjustab neile märkimisväärset stressi;^{7,8}
- Kohtumised loomadega, eriti mets- ja eksootiliste liikidega, on seotud ka märkimisväärsete zoonooside riskidega. Uuringud kirjeldavad salmonella, parasiitide, seenhaiguste ja muid terviseriske.^{7,8}
- loomadega seotud tegevuste mõju lastele sõltub otseselt juhendamise kvaliteedist ja keskkonnast;⁶
- positiivne mõju avaldub eelkõige siis, kui tegevused on struktureeritud, juhendatud ja loomade vajadusi arvestavad.⁷

Seetõttu ei piisa loomade lihtsalt “kohaletoomisest” haridusasutusse. Vajalik on:

⁷ Morgan, S. (2024). Animal-assisted education and social communication competency

⁸ Moe I. et al. (2025). Effectiveness of animal-assisted services for school-aged children

- pädev juhendamine (loomade käitumise ja kehakeele tundmine);
- loomade sobivuse hindamine spetsialistide poolt;
- selged reeglid loomade tööaja, puhkuse ja keskkonna kohta.

Oluline on mõista, et loomade jaoks on sellised tegevused töösituatsioon, mis eeldab taastumisaega ja piiratud kestust. Kui neid põhimõtteid ei järgita, suureneb loomade heaolulanguse ja stressi risk.^{7 8}

Kõige turvalisem ja teaduspõhiselt põhjendatud lahendus on viia lapsed loomade juurde kontrollitud keskkondadesse (nt varjupaigad, farmid, õppekeskused), kus on olemas vastav kompetents nii loomade kui ka pedagoogika osas.

Loomade poodides müümine keelustada

Ettepanek: Keelata loomade müük poodides

Kaupluses loomade müük võimaldab inimestel teha lemmiku soetamise otsuse emotsiooni ajal. Reeglina ei ole seesugune lemmikloomade võtmise otsus läbi mõeldud, mis tähendab, et loom satub suure tõenäosusega koju, kus peagi avastatakse, et lemmiku jaoks ei jätku aega, muid ressursse või valitud loom ei sobi omaniku elustiiliga. Selle tagajärjel jäävad loomad hooletusse, elavad üksikuna toanurgas või jõuavad lõpuks loomakaitsjate hoole alla.

Lisaks kujundavad lemmikloomapoodid eksitavat arusaama loomade tegelikest vajadustest. Sageli ei vasta poodides loomade pidamistingimused nende liigispetsiifilistele vajadustele. Näiteks peetakse küülikuid puurides, kuigi nad vajavad tegelikult märkimisväärselt rohkem liikumisruumi ja võimalust väljendada loomulikku käitumist. Sageli puuduvad ka müüjatel piisavad teadmised erinevate liikide vajadustest, mistõttu ei suudeta anda tulevastele omanikele adekvaatset nõu.

Probleeme süvendab ka asjaolu, et paljudel loomade eest vastutavatel töötajatel puudub asjakohane väljaõpe. Samuti tuuakse kauplustes müüdavad loomad sageli sisse välismaalt, kusjuures transporditingimused on äärmiselt kehvad – hinnanguliselt sureb iga müüki jõudva metsiku looma kohta kuni 50 isendit (ENDCAP). Müüki jõudvad loomad võivad olla halvas tervislikus seisundis ning puudub läbipaistev ülevaade nende aretustingimustest ja võimalikest pärilikest probleemidest.

Kaupluses looma müümine ei võimalda hinnata ka uue omaniku valmisolekut looma eest hoolitseda, kuna puudub igasugune taustakontroll. Selline praktika käsitleb looma pigem kaubana kui tundevoimelise elusolendina ning süvendab ühiskonnas arusaama, et looma võib osta impulsi ajal, ilma pikaajalise vastutuse teadvustamiseta.

Koerte treenimine

Ettepanek: keelustada koerte treenimisel ja õpetamisel elektriliste või poovate rihmade kasutamine. erandjuhtudel, kui selleks on loa andnud veterinaarist käitumisspetsialist

Lisaks sellele, et elektriliste (mis edastavad väikeseid elektrilööke) ja poovate (mis tõmbavad tihedalt kaela ümber) rihmadega koerte treenimine on ebaeetiline, on see ka enamjaolt ebavajalik. Koolitusvahendid ja -tehnikad peaksid olema tõhusad kui ka tekitama võimalikult vähe kahju. Kuna saadaval on tõhusad ja vähem kahjulikud tasupõhised treeningmeetodid, ei ole elektriliste või poovate rihmade või muude vahendite kasutamine soovitatav ega vajalik.^{9 10 11}

Kuigi karistusmeetodid võivad anda kiireid tulemusi, ei pruugi need olla pikaajalises perspektiivis efektiivsed. Koerad võivad õppida vältima olukordi, kus nad saavad negatiivseid stiimuleid, kuid see ei tähenda, et nad tegelikult mõistavad käitumise tagajärgi või omandavad soovitud käitumismustreid. Hirmu ja valu abil treenimine võib arendada koertes ärevust, kartlikkust ja ka agressiivsust. Koer võib hakata kartma treeningu ajal esinevaid olukordi või inimesi, mis võib viia käitumisprobleemide süvenemiseni.

Puuduvad tõendid selle kohta, et karistus põhised meetodid, nagu elektrišokk, oleksid loomade treenimisel tõhusamad kui tasupõhised meetodid. Vastupidi, on tõendeid selle kohta, et tasupõhine koolitus on sihtkäitumise ja üldise sõnakuulelikkuse treenimisel tõhusam, kujutades samas vähem ohtu loomade heaolule.¹¹

Samuti ei saa mööda vaadata asjaolust, et elektrilised ja poovad rihmad võivad põhjustada füüsilist valu ja vigastusi loomal. Poovate rihmade pidev kasutamine võib tekitada nahaärritust või isegi vigastusi kaela piirkonnas. Elektrilised rihmad võivad põhjustada valu ja stressi, mis võib mõjutada koera vaimset heaolu.

Seesuguste rihmade kasutamine peaks olema lubatud vaid eksperdi loal olukordades, kus koera või kellegi teise elu võib sattuda ohtu.

Põllumajandus

Loomatööstuse vähendamine

Ettepanek: suunata põllumajandustoetused taimse toidu kasvatamiseks ning taimsete alternatiivsete valguallikate arendamiseks

Loomatööstuse vähendamiseks on mitmeid põhjuseid, sh loomade heaolu ja õigused, keskkond, rahvatervis, toidujulgeolek.

⁹ Masson S, de la Vega S, Gazzano A, Mariti C, Pereira GDG, Halsberghe C, Leyvraz AM, McPeake K, Schoening B. (2018). *Electronic training devices: Discussion on the pros and cons of their use in dogs as a basis for the position statement of the European Society of Veterinary Clinical Ethology*. *Journal of Veterinary Behavior* 25:71–75

¹⁰ China L, Mills DS, Cooper JJ. (2020.) *Efficacy of Dog Training With and Without Remote Electronic Collars vs. a Focus on Positive Reinforcement*. *Front Vet Sci*. <https://doi.org/10.3389/fvets.2020.00508>

¹¹ Ziv G (2017) *The effects of using aversive training methods in dogs—A review*. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research* 19:50–60

Tänapäevane loomatööstus põhineb süsteemsel loomade ekspuuteerimisel, kus loomad on käsitatud tootmisvahenditena, mitte tundevõimeliste olenditena. Intensiivses loomakasvatuses piiratakse loomade liikumist, loomulikku käitumist ja sotsiaalseid vajadusi, põhjustades neile kroonilist stressi, valu ja kannatusi. Ka näiliselt “kõrgema heaoluga” süsteemides lõpeb loomade elu enneaegse tapmisega. Loomade kui tundlike olendite huvide arvestamine eeldab, et vähendame nende kasutamist toidutootmises ning liigume süsteemi poole, kus loomade õigusi mitte olla ekspuuteeritud austatakse.

Loomatööstus on äärmiselt keskkonnakahjulik. Loomatööstus kasutab peaaegu 80% kogu maailma põllumajandusmaast, kuid toodab vähem kui 20% maailma kaloritest.¹² Näiteks toodab 1 kg veiseliha tootmine 99,48 kg kasvuhoonegaase, samas 1 kg tofu tootmine toodab vaid 3,16 kg kasvuhoonegaase (vaid 3,18% võrreldes veiselihaga) ja 1 kg herneste tootmine tootab vaid 0,98 kg kasvuhoonegaase (vaid 0,99% võrreldes veiselihaga).¹³

Taimsele toitumisele (ka rohkem taimepõhisele toitumisele) ülemikul oleks suur mõju keskkonnale. 2016. aasta uuringu põhjal, kui kogu maailm läheks üle täistaimsele toitumisele, väheneksid globaalsed toiduga seotud heitkogused 2050. aastaks kuni 70%. Kui kõik inimesed vähendaks loomse toidu tarbimist nii palju, et nende toitumine oleks kooskõlas üldiste toitumissoovitustega, võiks vähendada ülemaailmset suremust 6–10% ning toiduga seotud kasvuhoonegaaside heitkoguseid 29–70% võrreldes 2050. aasta baasenaariumiga.¹⁴

Mitmel pool maailmas on juba näha ja tunda kliimamuutuste mõju. Eestiski on see vaid aja küsimus. Kliimamuutuste tagajärjel muutuvad mõned piirkonnad eeldatavasti kuivemaks ja teised niiskemaks. Seetõttu seisavad kogukonnad silmitsi nii üleujutustega kui ka puhta vee puudujäägiga. World Resources Institute andmete järgi ähvardab Eestit puhta joogivee pöud juba 2040. aastal.¹⁵

Rahvatervise seisukohalt on oluline märkida, et liha tarbimine Eestis on kõrge ja kasvutrendis. Statistikaameti andmetele tarbiti 2024. aastal 80,4 kg liha inimese kohta. Kõige rohkem tarbiti sealihaga (42,4 kg inimese kohta). Lisaks on liha tarbimine suurenenud enamikel lihaliikide puhul, neist kõige enam sealihal (13%).¹⁶ Liigne loomsete toodete tarbimine on aga seotud mitmete krooniliste haiguste, sealhulgas südame-veresoonkonnahaiguste ja teatud vähivormide suurema riskiga. Taimse toidu osakaalu suurendamine aitab neid riske vähendada ning toetab rahvastiku üldist tervist.

¹² Hannah Ritchie (2021). How much of the world's land would we need in order to feed the global population with the average diet of a given country? Our World in Data. ourworldindata.org/agricultural-land-by-global-diets

¹³ Poore, J. & Nemecek, T. (2018). *Reducing food's environmental impacts through producers and consumers*. Science. Andmed visualiseeritud Our World in Data: <https://ourworldindata.org/environmental-impacts-of-food>

¹⁴ Springmann M, Godfray H.C.J, Rayner M, Scarborough P. (2016). Analysis and valuation of the health and climate change cobenefits of dietary change, Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A. 113 (15) 4146-4151, <https://doi.org/10.1073/pnas.1523119113>

¹⁵ Maddocks A, Young R.S, Reig P. (2025) Ranking the World's Most Water-Stressed Countries in 2040. <https://www.wri.org/insights/ranking-worlds-most-water-stressed-countries-2040>

¹⁶ Eesti Statistikaamet: Eestis toodetakse 71% siin tarbitud lihast (Postitatud 14. aprill 2025): <https://stat.ee/et/uudised/eestis-toodetakse-71-siin-tarbitud-lihast>

Samamoodi on kõrge ka muna tarbimine. 2025. aastal tarbiti Eestis 238 muna inimese kohta.¹⁷ Riiklikes toitumissoovitustes on toodud, et soovitakse süüa 0,5 portsjonit (1 portsjon = 1 muna, 60 g munamassi) muna päevas, st 182,5 portsjonit aastas. Seega tarbitakse Eestis ligikaudu 30% rohkem muna kui toitumissoovituste põhjal võiks.¹⁸

Tervise Arengu Instituudi toidupüramiidi põhjal on selgelt näha, et Eesti inimene peaks oluliselt rohkem sööma köögi- ja puuvilju ning vähem loomset.¹⁹ Lisaks sellele võib taimsele toidule üleminek vähendada riigi kulusid tervishoiule. Seda näitab Ühendkuningriigis tehtud uuring: kui kõik Inglismaal elavad inimesed läheksid üle taimsele toitumisele, võiksid riikliku tervishoiusüsteemi (NHS) tervishoiukulude kokkuhoid ulatuda ligikaudu 6,7 miljardi naelani.²⁰

Palju räägitakse toidujulgeolekust, ent sellest arutelust on suuresti välja jäänud küsimus, kas see toit, mille suurt tootmist me taga ajame, on see, mis tagaks Eesti rahva julgeoleku, heaolu ja tervise. Samanud tõstmaks Eesti toidujulgeolekut peaksid lähtuma inimeste (ja teiste loomade) huvist ja heaolust, mitte tööstuse majanduslikest huvidest. Rahvatervis (sh puhta vee kättesaadavus) on ka julgeoleku küsimus, sest terve rahvas on tugevam ja jätkusuutlikum, ning seda ei saavuta läbi loomse toidu propageerimise, taimse toidu liialt vähese tarbimise probleemi ignoreerimise või meie elukeskkonna hävitamise.

Kalade ja teiste veeloomade heaolu seadustesse

Ettepanek: kirjutada kalade ja teiste veeloomade heaolu seadusesse võttes arvesse nende eripära

Loomakaitse seaduses on kalad põhimõtteliselt esindatud. Juba LoKS § 2 lg 1 ütleb, et loom loomakaitse seaduse tähenduses on imetaja, lind, roomaja, kahepaikne, kala või selgrootu. Samas erinevalt teistest põllumajanduses kasutatavatest loomadest ei ole kalade puhul sätestatud, millistes tingimustes kalu pidada või hukata võib. See jätab välja palju ruumi tõlgendamiseks ja kalade väärkohtlemiseks ning annab väga vähe võimalusi kalade eest seista.

Loomus on oma 2023. aasta raportis “Kalad Eesti seadustes” välja toonud mitmeid probleeme ja murekohti.²¹ Kaladest räägitakse tihtipeale kui varudest, mitte kui tundevoimelistest loomadest. Kalatööstuse kontekstis kasutatakse ilustamiseks sõna “vesiviljelus”. Põllumajandus- ja Toiduameti kodulehelt leiab loomade surmamise alt, et kalade surramisel kehtib ainult nõue, et nad tuleb säästa kõikidest välditavatest valudest, ängist ja

¹⁷ Eesti Statistikaamet: PM45: MUNA RESSURSS JA KASUTAMINE (Andmed võetud 5.05.2026): https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_pellumajandus_pellumajandussaaduste-tootmine_pellumajandussaaduste-ressurss-ja-kasutamine/PM45

¹⁸ Tervise Arengu Instituut: Eesti riiklikud toitumise, liikumise ja uneaja soovitused, tabelraamat (Tallinn 2025) https://www.tai.ee/sites/default/files/2025-01/tabelraamat_13.1.25.pdf

¹⁹ Tervise Arengu Instituut: Kuidas tervislikult toituda: <https://toitumine.ee/kuidas-tervislikult-toituda>

²⁰ Office of Health Economics. A switch to vegan diets could save the NHS £6.7 billion per year, new research reveals. (2024) <https://www.ohe.org/news/a-switch-to-vegan-diets-could-save-the-nhs-6-7-billion-per-year-new-research-reveals/>

²¹ Loomus: Kalad Eesti seaduses. Ülevaade ja analüüs. Kalastamine kliimamuutuste kontekstis. (2023) <https://loomus.ee/wp-content/uploads/2023/05/LOOMUS-Kalad-Eesti-seadustes-Ulevaade-ja-analuus-Kalastamine-kliimamuutuste-kontekstis-2023.pdf>

kannatustest, mis jätab väga palju ruumi tõlgenduseks.²² See omakord lubab jätkuda piinarikastel praktikatel nagu näiteks silmade soolamine.²³

Loomakaitseseaduses on ka kirjas, et looma hukkamine alaealise juuresolekul on keelatud, ent see ei kehti kalapüügi puhul (mis on selgelt ju kala tapmine). Selline vahe tegemine kalade ja teiste loomade vahel näitab selgelt ühiskonna ükskõikset suhtumist kaladesse ja nende tapmisesse. See normaliseerib arusaama, et kala ei ole tundevoimeline elusolend.

Angerja kaitse

Ettepanek: võtta Euroopa angerjas looduskaitse alla nimetades ta I kaitsekategooriasse, lõpetada tema ümberasustamine, keelustada tema püük ja müük

Euroopa angerjas on kriitiliselt ohustatud, see tähendab väljasuremise äärel. Angerjas ei paljune kunstlikes tingimustes ja ometi on ta endiselt kaitsestaatusega.

Angerja arvukus on kõikjal Euroopas drastiliselt langenud. Võrreldes 1950.-1960. aastatega on Põhja-Euroopas, sh Läänemere piirkonnas, liigi arvukus vähenenud ligikaudu 99%, Lääne-Euroopas ligikaudu 90%.²⁴ Ometi on ta Eestis ja paljudes teistes paikades endiselt kaitsemata. Liigi säilitamiseks tuleb inimtekkeline suremus viia nulli, mis tähendab nii ümberasustamise, väljapüügi kui ka tarbimise lõpetamist.

Rahvusvahelise Looduskaitseliidu hinnangul on Euroopa angerja puhul tegemist kogu oma levila ulatuses kriitiliselt ohustatud liigiga.²⁵ Ohustatuse järgimine aste oleks juba "looduses välja surnud". Mereinstituudi kalateadlased on toonud võrdluse kriitiliselt ohustatud Eesti looduskaitse sümbollüügi Euroopa naaritsaga ja öelnud ka, et näiteks lendorav ja hiidpanda on oma levilate ulatuses vastavalt "soodsas seisundis" ja "ohualdis".²⁶

Euroopa Liitu kalanduspoliitilistes aspektides nõustava Rahvusvahelise Mereuurimise Nõukogu põhjalikul analüüsil põhinev soovitus on, et igasugune angerjapüük tuleb määrata ajaks lõpetada.²⁷ Eestis on teinud ettepaneku võtta Euroopa angerjas looduskaitse alla

²² Põllumajandus- ja Toiduamet. Loomade surmamine. (07.05.2026) <https://pta.agri.ee/pollumehele-ja-maaomanikule/loomakasvatus/loomade-surmamine>

²³ Loomus pöördus VTA poole, kalureid hoiatati seoses silmade soolavanni juhtumiga (2020) <https://loomus.ee/loomus-poordus-vta-poole-kalureid-hoiatati-seoses-silmude-soolavanni-juhtumiga/>

²⁴ International Council for the Exploration of the Sea. European eel (*Anguilla anguilla*) throughout its natural range (2022) https://ices-library.figshare.com/articles/report/European_eel_Anguilla_anguilla_throughout_its_natural_range/19772374?file=38086692

²⁵ The IUCN Red List of Threatened Species. *Anguilla anguilla*, European Eel (Assessment by: Jacoby D, Gollock M) <https://www.iucnredlist.org/species/pdf/45833138>

²⁶ Rohtla M, Saks L, Taal I, Albert A, jt. Mereinstituudi kalateadlased: euroopa angerja tulevikust – ausalt ja objektiivselt (ERR). (2024). <https://novaator.err.ee/1609318872/mereinstituudi-kalateadlased-euroopa-angerja-tulevikust-ausalt-ja-objektiivselt>

²⁷ ICES: European eel (*Anguilla anguilla*) throughout its natural range. https://ices-library.figshare.com/articles/report/European_eel_Anguilla_anguilla_throughout_its_natural_range/19772374

nii Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut, Loomus, Eestimaa Looduse Fond kui Eesti Loomakaitse Selts.^{28 29}

Lihatööstuse reklaamid keelustada

Ettepanek: kontrollida reklaamiseaduse nõuete täitmist ja keelustada loomade heaolu, rahvatervist ja keskkonda kahjustavad reklaamid

Reklaamil on inimeste käitumisele oluline mõju. Reklaami reguleerimine ei ole ainult tehniline või juriidiline küsimus, see on ka kultuuriline ja eetiline valik. Reklaamiseaduses on selgelt öeldud, et reklaam ei tohi kutsuda üles inimese tervist ega keskkonda kahjustavale tegevusele.³⁰ Samas on loomse toidu reklaam meedias tavapärane.

Lisaks ütleb reklaamiseadus, et reklaam ei tohi olla eksitav ega tõenäoliselt eksitav ega oma eksitava iseloomu tõttu mõjutada inimese (tarbija) majanduslikku käitumist.³⁰ Selle punkti rikkumist näeme pidevalt, kui loomatööstus näitab reklaamis loomapidamistingimusi, mis ei vasta tegelikkusele. Selline tegevus läheb heaolupesu alla.³¹

Vastutustundlik reklaam on samm mitte ainult loomasõbralikuma, vaid ka õiglasema ja teadlikuma ühiskonna poole.

Vabalt elavad loomad

Linnaloomade heaolu

Ettepanek: tõsta teavitustööd linnas elavate loomade kohta

Linnaruume planeerides tuleb arvestada ka loomade vajadustega. Teadusuuringud näitavad, et elupaikade killustumine ja tihe transporditaristu vähendavad loomade liikumis- võimalusi, geneetilist mitmekesisust ning suurendavad liiklussurmade riski. Eriti mõjutab see siile, kahepaikseid, nahkhiiri ja linde, kelle jaoks on rohealade omavaheline ühendatus ellujäämiseks oluline.³² Rohevõrgustik peaks võimaldama siilidel, nahkhiirtel, lindudel ja teistel liikidel ohutult liikuda parkide, haljasalade ja metsaservade vahel. Selleks tuleb säilitada ja luua ökoloogilisi ühendusi ning hinnata suurte arenduste mõju loomade elupaikadele juba planeerimise varases etapis.

²⁸ Loomus: Euroopa angerjas tuleb võtta looduskaitse alla (2023) <https://loomus.ee/euroopa-angerjas-tuleb-votta-looduskaitse-alla>

²⁹ Loomus: Kriitilises seisus angerjas vajab kaitsestaatust (2025) <https://loomus.ee/kriitilises-seisus-angerjas-vajab-kaitsestaatust/>

³⁰ Reklaamiseadus (05.05.2026) <https://www.riigiteataja.ee/akt/106032026008?leiaKehtiv>

³¹ Loomus: Hoolivuse fassaad. Tensing A, Eller F, Toom T (2025). Artikkel ilmus ajakirja Vegan numbris 41: <https://loomus.ee/hoolivuse-fassaad/>

³² Braaker, S. (2017). Prediction of genetic connectivity in urban ecosystems by combining detailed movement data, genetic data and multi-path modelling

Rahvusvahelised uuringud rõhutavad, et ökoloogilise sidususe arvestamine linnaplaneerimises aitab säilitada liigirikkust ning parandab ka inimeste elukeskkonna kvaliteeti. Näitena võib tuua Ühendkuningriigis läbiviidud uuringu, kus tuli välja, et kahepaiksete tunnelid ja kaitsetõkked parandasid märkimisväärselt populatsioonide püsimist ja liikumisvõimalusi.³³

Samuti tuleb muuta liikluskorraldus loomadele ohutumaks, rajades näiteks siilitunneleid, konnatõkkeid ja muid läbipääse kohtadesse, kus loomad liiguvad ja seetõttu sageli hukuvad. Me peame õppima koos loomadega elama, mitte nägema mitteanimloomi kui probleemi. Selleks on eelkõige oluline tõsta teadlikkust meie ühiskonnas, et inimesed teaksid loomi märgata ja nendega arvestada. Loomasõbralikum linnakeskkond parandab ühtlasi ka inimeste elukvaliteeti, toetab vaimset heaolu ja tugevdab sidet loodusega.³⁴

Pesitsusrahu ja metsade raiumine

Ettepanek: kehtestada kohustuslik kuupäevaline pesitsusrahu kõikjal Eesti metsades

Täiendav ettepanek: kirjutada metsaseadusesse sisse meetmed jätkusuutliku raie-mahu saavutamiseks

Kohustuslik pesitsusrahu tuleks kirjutada looduskaitseadusesse ja kirjutada pesitsusrahuaegne raiekeeld metsateatistele. Pesitsusrahu ei ole soovituslik meede, vaid õiguslikult põhjendatud ja teaduspõhine vajadus, mis peab kehtima kõigis Eesti metsades.³⁵ Hiljutine Riigikohtu otsus seda ka kinnitab.³⁶ ³⁷ Ainult nii on võimalik peatada metsade linnustiku jätkuv langus ning tagada, et Eesti täidab oma rahvusvahelisi ja Euroopa Liidu looduskaitsekohustusi.

Eestis ületab raiemaht metsade juurdekasvu ning metsatagavara väheneb, viimaste aastate keskmisena 5-6 miljonit tihumeetrit aastas. Praegune suund ei aita taastumisele varasemale tasemele kaasa: keskkonnaagentuur on prognoosinud tagavara vähenemist ca 100 miljoni tihumeetri võrra. Selle protsessi tulemusena on metsades ka vähem erinevaid elupaiku (ja väiksemad raievõimalused tulevikus).

Elurikkaid metsi lageraiudes kaob seal aastakümnete jooksul välja kujunenud metsataimestik, ohustatud ja haruldased liigid ning ökoloogiline mitmekesisus. Tartu Ülikooli uuringu andmetel hukub Eestis igal aastal vähemalt 80 000 linnupoega pesitsusperioodil toimuvate raiete tõttu. Metsalindude arvukus väheneb kümnete tuhandete haudepaaride võrra aastas ning oleme tõusnud Euroopa Liidus lindude arvukuse languse poolest esiritta. See ei ole paratamatus, vaid poliitiliste valikute tagajärg.

³³ Jarvis, E. (2019). Road mitigation using tunnels and fences promotes site connectivity and population expansion for a protected amphibian

³⁴ Kirk, H. (2023). Ecological connectivity as a planning tool for the conservation of wildlife in cities

³⁵ www.pesitsusrahu.org

³⁶ Riigikohtu otsus 3-21-1266: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=3-21-1266/62>

³⁷ Eesti Ornitoloogiaühing: Riigikohus kinnitas õigusliku aluse pesitsusrahu pidamiseks kogu Eesti metsamaal (2026): <https://www.eoy.ee/ET/riigikohtu-pesitsusrahu-otsus/>

Eesti metsad on oma peamiseks pesitsuspaigaks valinud ligikaudu 80–100 linnuliiki. Metsalinnustiku arvukus on vähenemas. Selle põhjuseks on näiteks peale metsaraie veel ohud rändeteedel, kliimamuutused ja maaspesitsejate puhul röövluskoormus.³⁸ Pesitsusrahu on vajalik uue põlvkonna linnupoegade üles kasvatamiseks ning Eesti elurikkuse hoidmiseks.

Looduskaitseaduse § 55 järgi on keelatud looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine, samuti lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal.³⁹

Jahikultuur

Ettepanek: minna üle jahimajanduselt mittesurmavaid lahendusi eelistavale loomapoliitikale, revideerida väikeulukite nimekiri ning keelustada meelelahutuslik jaht

Jahimajanduses käsitletakse metsloomi ressursina, mida inimene võib oma äranägemise järgi kasutada, sh tappa. Jahimajanduses soodustatakse jahti otstarbel teatud liikide (nt sõraliste) arvukust kas nende lisatoitmise või nende looduslike vaenlaste (kiskjate) arvukuse piiramise abil. See on nii ökoloogilisest kui eetilise vaatenurgast probleemne. Kaasaegses ühiskonnas ei ole enam kohane käsitleda mõtlemaid ja tundevoimelisi olendeid ressursi, saaduse või toorainena. Ka trofeejaht ja jahiturism on osa jahimajanduslikust mõtteviisist.

Esimese sammuna tuleks üle vaadata jahieeskirja väikeulukite nimekiri ja jätta sealt välja kõik need liigid, kes ei ole nn probleemliigid, st liigid, kes ei tekita inimesele majanduslikku kahju ega kujuta ohtu inimese elule või tervisele ega ökoloogilisele tasakaalule. Näiteks valdav enamus väikeulukite nimekirjas olevaid linnuliike ei ole probleemliigid, nad tuleks jahilukite nimekirjast välja jätta ning igasugune jaht neile lõpetada.

Lisaks tuleks suunata rahastus ennetustööle, sh hüvitada ennetusmeetmete kasutuselevõtt kuni 100%-liselt. Praegune süsteem, kus ennetusmeetmete kulud jäävad suures osas loomapidajate enda kanda, kuid juba toimunud kahjud hüvitatakse peaaegu täielikult, ei motiveeri piisavalt ründeid ennetama. Tõhusad kaitsemeetmed, nagu kiskjatõrjeaiad, vähendavad märkimisväärselt vajadust suurkiskjate küttimiseks ning toetavad inimeste ja metsloomade rahumeelsemat koeksisteerimist. Avalik raha tuleks suunata eelkõige kahjude ja kannatuste ärahoidmise, mitte tagajärgede kompenseerimise pärast rünnakute toimumist.

Kolmandaks tuleks Eestis keelustada meelelahutuslik jaht, sh trofeejaht ja jahiturism, sest ühegi looma tapmine oma meelelahutusliku vajaduse rahuldamiseks ei tohiks olla lubatud. Loomade tapmine meelelahutuslikul eesmärgil on juba eos ebaetiline. Lisaks on jahiturismil negatiivne mõju loomapopulatsiooni elujõulisusele ja geneetilisele baasile, kuna jahituristid eelistavad küttida trofeede saamiseks võimalikult suuri ja heas konditsioonis isendeid. Samuti tuleks keelustada trofeede sissetoomise teistest riikidest.

³⁸ Nellis R, Volke R. Metsalindude arvukuse muutused perioodil 1983–2018. Eesti Ornitoloogiaühing (2019) https://www.eov.ee/hirundo/files/Nellis_Volke_2019-1.pdf

³⁹ Looduskaitseaduse § 55 <https://www.riigiteataja.ee/akt/LKS#para55>

Salaküttimine

Ettepanek: tõsta uluki ebaseadusliku hukkamisega keskkonnale tekitatud kahju määrasid tasemele, mis võimaldaks suurkiskjate puhul alगतada kriminaalmenetluse juba ühe isendi ebaseadusliku küttimise kahtluse korral

Täiendav ettepanek: suurendama jahiseaduses kõiki ebaseadusliku küttimise eest ette nähtud karistumäärasid 300 trahviühikuni

Igal aastal jõuab Eestis meedia tähelepanu alla mõni salaküttimise juhtum. Üks Eesti kõigi aegade suurimaid salaküttimise juhtumeid leidis kajastamist 12. novembri 2025 Pealtnägija saates.⁴⁰ Pealtnägija lugu annab aimu salaküttimise mastaabist ja sellest, kui karistamatult tunnevad salakütid ennast praegu Eestis.

Kui analüüsida meedias viimasel paarikümnel aastal kajastatud juhtumeid, Keskkonnaameti statistikat jahiseaduse rikkumiste kohta⁴¹, ulukispetsialistide hinnanguid^{42 43 44 45 46} ning looduskaitsete ja jahimeeste tähelepanekuid^{47 48}, siis avaneb väga murettekitav pilt olukorrast, mille võib kokku võtta järgmiselt:

- salaküttimine on Eestis laialdane ja süsteemne,
- salaküttimine pole aastatega vähenenud,
- senised vastumeetmed on olnud ebatõhusad.

Üks peamised vastumeetmeid, millega riik on püüdnud salaküttide indu vähendada, on ebaseadusliku küttimise eest trahvide määramine ja loodusele tekitatud kahjude sissenõudmine. Paraku on jahiseaduses sätestatud trahvimäärad liiga väikesed. Maksimaalset kuni 300 trahviühiku suurust karistust võimaldab jahiseadus määrata vaid jahitunnistusega

⁴⁰ Pealtnägija (12.10.2025): <https://jupiter.err.ee/1038446/pealtnagija>

⁴¹ Keskkonnaamet: järelevalve: Uuringud, statistika: www.keskkonnaamet.ee/jarelevalve-keskkonnatasu/jarelevalve/uuringud-statistika

⁴² Keskkonnaamet: Suurkiskjate: hundi, ilvese ja pruunkaru kaitse ja ohjamise tegevuskava (2022) <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2023-06/Suurkiskjate%20kaitse%20ja%20ohjamise%20tegevuskava%202022-2031.pdf>

⁴³ Keskkonnaagentuur: Ulukiasurkondade seisund ja küttimissoovitused 2015 <https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/2021-12/Ulukid/seirearuanded/Ulukiasurkondade%20seisund%20ja%20k%C3%BCttimissoovitus%202015.pdf>

⁴⁴ Keskkonnaagentuur: Ulukiasurkondade seisund ja küttimissoovitused 2016 <https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/2021-12/Ulukid/seirearuanded/Ulukiasurkondade%20seisund%20ja%20k%C3%BCttimissoovitus%202016.pdf>

⁴⁵ Keskkonnaagentuur: Ulukiasurkondade seisund ja küttimissoovitused 2017 <https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/2021-12/Ulukid/seirearuanded/Ulukiasurkondade%20seisund%20ja%20k%C3%BCttimissoovitus%202017.pdf>

⁴⁶ Keskkonnaagentuur: Ulukiasurkondade seisund ja küttimissoovitused 2018 <https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/2021-12/Ulukid/seirearuanded/Ulukiasurkondade%20seisund%20ja%20k%C3%BCttimissoovitus%202018.pdf>

⁴⁷ Mati Sepp: kõik teavad, et salaküttimine toimub, aga vahele ei jää ikkagi pea keegi. Maaleht. (2019) <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/85774621/mati-sepp-koik-teavad-et-salakuttimine-toimub-aga-vahele-ei-jaa-ikkagi-pea-keegi>

⁴⁸ Jahimehed avavad suu: ulatuslik ja jultunud salaküttimine on käinud aastaid, kahju on tohutu. Maaleht (2024) <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/120283808/jahimehed-avavad-suu-ulatuslik-ja-jultunud-salakuttimine-on-kainud-aastaid-kahju-on-tohutu>

jahipidamise eest ning veel kolme rikkumise eest, mis ei liigitu otseselt salaküttimise alla. Seevastu mitmete teiste rikkumiste eest, mida saab liigitada salaküttimise alla (nt jahiloata jahipidamine, keelatud ajal ja viisil ja keelatud kohas jahipidamine), on võimalik karistada vaid kuni 100-200 trahviühikuga. Seejuures on tavaline, et praktikas ei määra järelvalveorgan seaduserikkujale maksimaalset võimalikku trahvi, vaid piirdub palju tagasihoidlikuma karistusega. Näiteks 2024. aastal määras Keskkonnaamet jahiseaduse rikkumise eest 80 trahvi ja keskmine trahvi suurus oli vaid 27 trahviühikut ehk 216 eurot. Praeguse karistuspraktika taustal võiks öelda, et salaküttimine on lihtsalt veidi kallim jahipidamise vorm kui seaduslik jahipidamine.

Samuti on liiga madalad ja ajale jalgu jäänud uluki ebaseadusliku hukkamisega keskkonnale tekitatud kahju määrad, mis on püsivad muutumatuna 2003. aastast saati. Kahjumäärasid tuleks tõsta nii, et need arvestaksid vahepeal toimunud elukalliduse tõusu. Lisaks peaksid kahjumäärad olema sedavõrd kõrged, et need võimaldaksid vähemalt suurkiskjate puhul algatada kriminaalmenetlust ka ühe isendi ebaseadusliku küttime korral. Kriminaalmenetlus annaks ametnikele juhtumi uurimiseks suuremad võimalused, tõstaks rikkumise tõendamise ja süüdimõistmise tõenäosust ning võimaldaks määrata teo eest kriminaalkaristuse, mis juba isenesest mõjuks heidutavalt. Kriminaalmenetluse puhul on väiksem risk, et juhtum menetluse käigus aegub. Väärtegu seevastu aegub juba kahe aasta jooksul ning varasemalt ongi olnud juhtumeid, kus oletatav salakütt on pääsenud karistusest, sest väärtegu on aegunud enne lõpplahendini jõudmist.⁴⁹

Eelmises suurkiskjate kaitse ja ohjamise tegevuskavas aastateks 2012 – 2021 oli ühe tegevuse ja eesmärgina kirjas, et “tõstetakse nii hundi kui ka ilvese ebaseadusliku hukkamisega tekitatud kahju hüvitamise määr tasemele 2000 € (samaväärne karuga)”. Keskkonnaagentuur on ulukite iga-aastastes seirearuannetes juhtinud korduvalt tähelepanu sellele, et seadusandjal tuleks kiiremas korras tõsta ilvese (koos teiste suurkiskjatega) ebaseadusliku tapmisega loodusele tekitatud kahju määra tasemele, mis annaks aluse vastava juhtumi toimumise korral algatada kriminaalmenetluse.⁴³⁻⁴⁶ Sellele vaatamata ei ole riik kahjumäärasid tõstnud. Praegu kehtivas suurkiskjate kaitse ja ohjamise tegevuskavas aastateks 2022-2031 on samuti ühe tegevusena plaanis tõsta karu, hundi ja ilvese kahjumäärasid tasemele, mis võimaldaksid algatada kriminaaluurimist kõigi kolme liigi üksikisendi ebaseadusliku hukkamise kahtluse korral.⁴² Nimetatud tegevus on planeeritud teostada aastatel 2024 – 2025. See tähtaeg hakkab nüüd läbi saama, kuid pole kuulda, et tegevusega oleks edasi liigutud.

Viimasel ajal on vastu võetud mitmeid vastuolulisi seadusemuudatusi, mis teevad salaküttimise lihtsamaks. Näiteks on alates 2018. aastast lubatud jahipidamisel kasutada summutit ning alates 2023. aastast võib uluki kaudu leviva taudi tõrjeks kütida ka öösihikuga. Kui varasemates Keskkonnaameti metssigade küttime korraldustes tohtis öösihikut püssile paigaldada ja seda kasutada vaid kõrgistmel või jahipukis, siis nüüd tohib öösihikuga kütida ka maapinnal. Riigikogu keskkonnakomisjon algatas hiljuti jahiseaduse ja

⁴⁹ Keskkonnainspektsiooni jaht salakütile lõppes fiaskoga. Maaleht. (2019) <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/85448945/keskkonnainspektsiooni-jaht-salakutile-loppes-fiaskoga>

looduskaitse seaduse muutmise eelnõu, mis plaanib laiendada öösihiku kasutamise võimalusi (nt lubada öösihiku kasutamist nuhtlusisendite küttemisel või võõrliikide tõrjel).⁵⁰ Kui sellised vastuolulised ja salaküttimist lihtsustavad seadusepügalad jäävad kehtima või neid tuleb veel juurdegi, siis seda enam on põhjendatud trahvi- ja kahjumäärade tõstmine tasemele, mis võimaldaks alustada kriminaaluurimist ja mis paneks potentsiaalse salaküti üheksa korda mõtlema, enne kui ta oma kuritegu toime panema läheb.

Muu

Ilutulestiku piiramine

Ettepanek: piirata ilutulestiku kasutamist ja müüki

Ilutulestik on paljude jaoks traditsiooniline tähistamise osa, kuid kahjuks ei ole tegu vaid silmailuga. Tugev müra ja ere valgus tekitavad stressi ja hirmu paljudele loomadele kui ka inimestele. Kahjulikku mõju avaldab selle kasutamine ka keskkonnale. Probleemid, mida aitaks ilutulestiku piiramine lahendada:

- Loomadele põhjustatav stress ja hirm: Koertele, kassidele, teistele kodu- ja metsloomadele võib ilutulestiku laskmine põhjustada hirmu ja panna ettearvamatult käituma, näiteks põgeneb loom teadmata suunas, mis võib viia õnnetuseni ja looma hukkamiseni. Pärast jõule ja aastavahetust laekub igal aastal kümneid teateid varjupaika kaduma läinud lemmikute kohta ning sotsiaalmeedia täitub kadunud ja leitud lemmikute kuulutustega. Ilutulestiku müra ja valgusefektid häirivad ka rändelinde ja kohalikku linnustikku, uuringud on näidanud, et juba suhteliselt madal helitase võib mõjutada lindude käitumist ja ellujäämist.^{51 52}
- Keskkonnareostus: Pürotehnika kasutamisest vabaneb keskkonda mitmeid kemikaale, sealhulgas perkloraat ja raskemetalle — need võivad sadestuda veekogudesse ja mõjutada veetaimede ja -loomade tervist ning isegi joogivee kvaliteeti. Sageli jäetakse pürotehnika jäägid pärast paugutamist maha vedelema.
- Inimeste ja nende vara ohustamine: Tugev müra häirib und, tekitab stressi tundlikele inimeste rühmadele (nt PTSD, väikelapsed) ning hooletu pürotehnika käsitlemine suurendab õnnetuste riski, kusjuures pürotehnika ebaõige kasutamine põhjustab igal aastal vigastusi nii inimestele kui ka kahjunende varal.

⁵⁰ Riigikogu keskkonnakomisjon: Keskkonnakomisjon algatab jahiseaduse ja looduskaitse seaduse muutmise eelnõu (2025) <https://www.riigikogu.ee/pressiteated/keskkonnakomisjon-et-et/keskkonnakomisjon-algatab-jahiseaduse-ja-looduskaitse-seaduse-muutmise-eelnou/>

⁵¹ Wascher, C. A. F., Hennigh-Palermo, W. (2025). Responses of wintering corvids to New Year's Eve fireworks in Berlin, Behaviour. Anglia Ruskin University

⁵² Kölzsch, A., Lameris, T. K., Müskens, G. J. D. M., Schreven, K. H. T., Buitendijk, N. H., Kruckenberg, H., Moonen, S., Heinicke, T., Cao, L., Madsen, J., Wikelski, M., Nolet, B. A. (2022). Wild goose chase: Geese flee high and far, and with aftereffects from New Year's fireworks. Conservation Letter

Ilutulestiku reguleerimisel tasuks kaaluda:

1. Eraisikutele ilutulestiku müümise keeldu (va. erilubadega), lubades vaid F1 kategooria ilutulestiku müügi eraisikutele või kehtestada ilutulestiku laskmisele ajaline piirang, arvestusega, et see oleks lubatud ainult uusaastaööl (31.12 kell 18:00 - 1.01 kell 02.00) – vältimaks aastaringset müra ja stressi loomadele.
2. Piirata pürotehniliste toodete vabamüüki ning reguleerida müügiaega ja -tingimusi vastavalt ohutusklassidele.
3. Keelata ilutulestik loomade varjupaikade, tallide, farmide, loomaaedade ja kaitsealade läheduses – kus elusloodus on eriti haavatavad.
4. Soovitada omavalitsustele alternatiive, näiteks droonishowd, mis loovad vaatemängu ilma helireostuse ja stressita.

Kontaktid:

MTÜ Loomus: info@loomus.ee

Eesti Loomakaitse Selts: info@loomakaitse.ee

Varjupaikade MTÜ: info@varjupaik.ee

Rõõmsad Hüpped MTÜ: info@rhvarjupaik.ee